

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-51-60>

УДК 332.14:614.2(477.83)

Бас-Юрчишин Мар'яна Андріївна

кандидат економічних наук,
науковий співробітник відділу просторового розвитку,
Державна установа «Інститут регіональних досліджень
імені М.І. Долишнього Національної академії наук України»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0095-7681>

Mariana Bas-Yurchyshyn

State Institution "M.I. Dolishnyi Institute of Regional Research of the NAS of Ukraine"

**РОЗВИТОК ОСНОВНИХ ПОСЛУГ
У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ЛЬВІВСЬКОЇ АГЛОМЕРАЦІЇ:
ВИКЛИКИ ТА ПРОБЛЕМИ СПІВПРАЦІ****DEVELOPMENT OF BASIC SERVICES IN THE FIELD
OF HEALTH PROTECTION IN LVIV AGGLOMERATION:
CHALLENGES AND PROBLEMS OF COOPERATION**

Анотація. У статті розглядаються основні виклики та проблеми, що виникають у процесі надання медичних послуг у Львівській агломерації. Особливу увагу приділено фінансовим обмеженням місцевих громад, проблемам забезпечення доступу до спеціалізованої допомоги, кадровому дефіциту та недостатньому впровадженню цифрових технологій у медичну сферу. Аналізуються питання доступності медичних послуг для вразливих груп населення, проблеми інфраструктури та правового регулювання співпраці між громадами. Стаття також акцентує на необхідності координації стратегічного планування між громадами для подолання існуючих бар'єрів та забезпечення сталого розвитку медичної інфраструктури. Підкреслено важливість комплексного підходу для ефективного розвитку надання медичних послуг у громадах агломерації.

Ключові слова: охорона здоров'я, медичні послуги, Львівська агломерація, територіальні громади, співпраця громад.

Summary. The article explores the challenges and opportunities associated with the development of core health services in the Lviv agglomeration, as an association of the territorial communities in Western Ukraine. The current difficulties—such as underfunding, resource disparities, and administrative fragmentation are presented in the article. The analysis breaks down these challenges into specific groupings: financial constraints (limited budgets hinder the ability of municipalities to upgrade healthcare infrastructure and expand service coverage); healthcare workforce shortages (the shortage of skilled healthcare professionals exacerbates the challenges in service delivery); service accessibility: (rural communities face barriers in accessing healthcare services); legal aspects; demographic factors; urban-rural disparities (differences in healthcare quality and access between urban and rural areas are significant); environmental challenges; cultural aspects; patient experience; organization of providing assistance to patients with certain nosologies and management challenges. The various challenges of intercommunity collaboration and their potential to enhance service delivery while maintaining financial sustainability are presented in the article. The existing healthcare infrastructure, highlighting gaps in service coverage and disparities between communities of Lviv agglomeration are analyzed. The importance of developing and training medical personnel for the digitalization of healthcare are highlighted in the article. A collaborative network of healthcare facilities across the agglomeration can help ensure equitable distribution of services, particularly to underserved areas. The article emphasizes that strategic planning is key for overcoming these challenges. Comprehensive, long-term approach that promotes cooperation among municipalities, ensuring an equitable and sustainable healthcare system across the Lviv agglomeration are advocated in the article. The potential of telemedicine as a tool for bridging the gap in rural healthcare accessibility is also explored in the article.

Keywords: healthcare, medical services, Lviv agglomeration, territorial communities, community cooperation.

Постановка проблеми. Львівська агломерація є важливим регіоном із високою концентрацією населення та активним соціально-економічним розвитком, проте її система охорони здоров'я сти-

кається з низкою проблем, які стримують ефективно надання медичних послуг. Зростання населення, урбанізація, міграційні процеси, спричинені війною, та економічні нерівності посилюють тиск

на медичну інфраструктуру, яка у багатьох випадках не відповідає сучасним потребам та викликам. Одним із ключових аспектів проблеми є потреба єдиного стратегічного підходу до планування та інтеграції медичних послуг у межах агломерації. Це проявляється в дисбалансі між забезпеченням базових медичних послуг у центральних і периферійних громадах, браком висококваліфікованих медичних кадрів, недостатнім рівнем фінансування та технологічної модернізації.

Крім того, відсутність ефективних механізмів співпраці між громадами ускладнює вирішення цих проблем, створюючи перепони для координації ресурсів, оптимізації витрат та впровадження інноваційних підходів. Таким чином, проблема розвитку основних послуг у сфері охорони здоров'я у громадах Львівської агломерації постає не лише як питання регіонального значення, але й як важливий елемент загальнонаціональної політики у сфері децентралізації, що вимагає детального аналізу та розробки практичних рекомендацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В умовах децентралізації система надання послуг у сфері охорони здоров'я на рівні територіальних громад стала предметом багатьох досліджень. Найчастіше виділяють труднощі: доступу до медичних послуг у малих громадах, віддаленості медичних закладів, нестачі кваліфікованих кадрів та ресурсів, а також необхідність підвищення компетенцій органів місцевого самоврядування у сфері охорони здоров'я (Є. Прилипко [1], Сазонець І.Л., Зима І.Я., Носулич Т.М. [2]). Профілактика, недопущення захворюваності, розбудова системи громадського здоров'я на локальному рівні визначено пріоритетним завданням органів місцевого самоврядування [1]. Бойко С. окреслює ключові перепони розвитку електронної охорони здоров'я, реалізацію інформаційних платформ, проблеми доступу до медичних послуг у громадах, необхідність фінансової та адміністративної автономії закладів охорони здоров'я, а також роль профілактики у громадському здоров'ї. Особливо важливими є виклики інтеграції медичних даних та використання новітніх технологій у сфері охорони здоров'я [3]. У дослідженні в рамках проєкту SURGe виділено групу типових проблем, характерних для всіх регіонів України: недостатня фінансова спроможність утримувати заклади охорони здоров'я; труднощі з укладенням договорів за Програмою медичних гарантій; значний кадровий дефіцит медичного персоналу; брак управлінської спроможності та компетенцій; слабка медична інфраструктура; недостатнє матеріально-технічне оснащення закладів; зміна структури медичних послуг, якими користується населення в умовах війни [4]. Водночас недостатньо дослідженим залишається питання міжмуніципального

партнерства у форматі агломераційних об'єднань. Зокрема, вивчення кооперації громад Львівської агломерації, як інструменту для забезпечення ефективності та економічної доцільності розвитку медичних послуг, залишається поза межами наукового дискурсу.

Метою цієї статті є дослідження актуальних викликів та проблем розвитку системи охорони здоров'я у громадах Львівської агломерації, а також визначення можливостей міжмуніципального партнерства для підвищення доступності, ефективності та якості медичних послуг на рівні регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Процеси децентралізації суттєво трансформували систему управління охороною здоров'я, перетворивши централізовану модель на децентралізовану організаційно-господарську структуру. Це передбачає, що органи місцевого самоврядування отримали повноваження самостійно визначати оптимальні способи організації медичної допомоги в громадах, пріоритети розвитку медичних послуг, а також напрями залучення кваліфікованих кадрів. Разом із цим на громади покладено відповідальність за зміцнення здоров'я населення, забезпечення гарантованого доступу до медичних послуг і створення умов для стабільного функціонування та розвитку медичних закладів. Створення Львівської агломерації формує нові умови для оптимізації системи охорони здоров'я, сприяючи інтеграції ресурсів і послуг на рівні громад.

Аналіз стану охорони здоров'я у громадах Львівської агломерації виявляє як досягнення, так і проблемні аспекти. Зокрема, громади демонструють різний рівень розвитку медичної інфраструктури, кадрового забезпечення та фінансової спроможності (Табл. 1).

Громади Львівської агломерації демонструють варіативність у забезпеченості закладами охорони здоров'я, лікарями, та рівнем укомплектованості медичного персоналу. Найкращі показники спостерігаються в Пустомитівській громаді, де один лікар первинної медико-санітарної допомоги обслуговує 1341 мешканця, а рівень укомплектованості як лікарського, так і середнього медичного персоналу становить понад 97%. Натомість у Жовтанецькій громаді кількість мешканців на одного лікаря значно більша – 3555, що може свідчити про низьку доступність первинної медичної допомоги.

Водночас ситуація у Бібрській громаді виглядає відносно стабільною, з хорошим рівнем укомплектованості лікарів (85%) та середнього медперсоналу (85,2%), однак значне навантаження на одного лікаря (2144 мешканці) може створювати труднощі у забезпеченні своєчасної допомоги.

Львів є ключовим медичним центром у межах агломерації, об'єднуючи широкі можливості

Таблиця 1 – Показники функціонування сфери охорони здоров'я у громадах Львівської агломерації

№ п/п	Назва громади	К-сть закладів охорони здоров'я, од	К-сть лікарів первинної медико-санітарної допомоги (фізичних осіб), осіб	К-сть мешканців на один заклад охорони здоров'я у громадах, мешканців на 1 закл.	Укомпл. посад лікарів усіх спеціальностей, %	Укомпл. середнім медичним персоналом, %	К-сть мешканців в розрахунку на одного лікаря первинної медико-санітарної допомоги в громадах, мешканців на 1 лікаря
1	Бібрська	2	8	8578	85	85,2	2144
2	Великолюбінськ	1	7	10031	79,7	80,5	1433
3	Городоцька	3	23	13765	95,3	98,2	1795
4	Жовківська	1	21	36218	94,7	90,4	1725
5	Жовтанецька	1	3	10665	76,9	83,3	3555
6	Давидівська	1	9	21690	80,7	89,1	2410
7	Куликівська	0	0		0	0	
8	Пустомитівська	2	12	8047	97,8	98,7	1341
9	Новояричівська	2	7	9607	96,3	100	2745
10	Львівська	17	470	51960	92	91	1879

Джерело: [5]

надання медичних послуг для жителів як самого міста, так і прилеглих громад. Завдяки концентрації опорних медичних закладів, зокрема лікарень вищого рівня, інститутів, діагностичних центрів та реабілітаційних установ, Львів забезпечує доступ до послуг, які часто недоступні на рівні окремих громад [6].

Аналізуючи відстань кожної громади до найближчих закладів охорони здоров'я м. Львова, варто відзначити про доступність медичної допомоги в межах «золотої години». Максимальний час для доїзду до Львова з найвіддаленішої громади агломерації становить 50 хв. Зокрема у Львові розташовані надкластерні спеціалізовані заклади охорони здоров'я, а також кластерні, які надають медичну допомогу протягом 24 годин на добу. До спроможної мережі Львівського госпітального округу також входять лікарні Пустомитівської, Городоцької та Жовківської громад, що спрощує доступ громадян, які проживають близько до цих населених пунктів [7, с. 1–2].

Процес реформування системи охорони здоров'я в регіоні є тривалим і складним, супроводжується численними викликами та обмеженнями. Формування агломерації здатне істотно прискорити ці трансформації, проте для досягнення ефективної співпраці між громадами необхідно детально ідентифікувати та систематизувати основні бар'єри, що перешкоджають координації зусиль на рівні органів влади та громадськості (Табл. 2).

Фінансовий тягар на місцеві громади щодо забезпечення функціонування медичної сфери зумовлений необхідністю утримання великої кількості медичних закладів, включаючи фельдшерсько-акушерські пункти, підвищенням вар-

тості комунальних послуг та поточних ремонтних робіт. Громади стикаються з необхідністю досягнення оптимального балансу між забезпеченням доступу мешканців до медичних послуг на місці та здатністю фінансово утримувати й модернізувати свою медичну інфраструктуру. Окремою проблемою є наявність закладів, які обслуговують більше населення, ніж живе у громаді. Тому лише співпраця і співфінансування з сусідніми громадами може сприяти спроможності надавати якісні медичні послуги. Відкритим залишається питання формату та юридичного оформлення такої співпраці.

Окремим викликом для громад агломерації є організація надання допомоги хворим окремих нозологій, що потребують спеціалізованого лікування та дороговартісних препаратів (легенева гіпертензія, серцево-судинна хірургія, туберкульоз, онкологія та ін) [11, с. 5].

Потребує вирішення проблема доступу до медичної допомоги людей з інвалідністю та реалізація їхнього права на реабілітацію, що вимагає налагодження транспортної інфраструктури та технічного оснащення закладів охорони здоров'я.

Як на рівні загальнодержавної системи, так і в межах Львівської агломерації, існує серйозний дефіцит висококваліфікованих медичних кадрів. Це пов'язано з рядом факторів, серед яких – недостатня кількість медичних працівників, особливо в сільських та віддалених громадах, та проблеми, що стосуються системи підготовки та професійної перепідготовки медичних кадрів. Водночас питання регулювання оплати праці медичних працівників залишається актуальним, оскільки існуючі ставки заробітної плати часто не відповідають вимогам та стандартам сучасної медичної прак-

Таблиця 2 – Основні виклики та перешкоди співпраці громад Львівської агломерації у сфері охорони здоров'я

Категорія	Основні виклики
Фінансові виклики	– Зростання вартості комунальних послуг і ремонтних робіт. – Потреба співфінансування медичних закладів між громадами – Недостатній рівень планування довгострокового фінансування модернізації медичних закладів.
Організація спеціалізованої допомоги	– Забезпечення лікування дороговартісних захворювань (онкологія, туберкульоз, легенева гіпертензія тощо).
Доступність медичної допомоги	– Транспортна інфраструктура для людей з інвалідністю. – Оснащення закладів для забезпечення реабілітації.
Кадрові виклики	– Низький рівень забезпечення висококваліфікованим медичним персоналом. – Регулювання оплати праці медичних працівників.
Цифровізація медицини	– Повільне впровадження електронної охорони здоров'я та телемедицини. – Недостатня цифрова готовність медичних закладів. – Відсутність кваліфікації медпрацівників для роботи з цифровими технологіями.
Інфраструктурні виклики	– Технічне забезпечення для впровадження телемедицини. – Інтеграція медичних баз даних.
Правові аспекти	– Нормативне регулювання телемедичних консультацій. – Формат і юридичне оформлення співпраці громад.
Демографічні фактори	– Старіння населення, що збільшує попит на медичні послуги. – Міграція медичного персоналу та населення.
Соціально-економічні виклики	– Нерівномірний доступ до медичних послуг у різних громадах. – Вплив соціальної нерівності на стан здоров'я населення.
Екологічні виклики	– Недостатнє реагування на екологічно зумовлені захворювання.
Управлінські виклики	– Відсутність єдиної стратегії розвитку охорони здоров'я на рівні агломерації. – Слабка координація між громадами. – Відсутність належного досвіду ефективного управління у сфері охорони здоров'я
Культурні аспекти	– Стереотипи, що перешкоджають сучасним підходам лікування.
Досвід пацієнта	– Відсутність систем зворотного зв'язку від пацієнтів. – Низький рівень задоволеності якістю медичних послуг.

Джерело: створено автором на основі [2; 8–10]

тики, що спричиняє професійне вигорання і низький рівень мотивації в медичній сфері. Ці обставини ставлять під загрозу ефективність надання медичних послуг та вимагають комплексних змін у політиці кадрового забезпечення і фінансування галузі охорони здоров'я.

Ще одним суттєвим викликом для розвитку медичної інфраструктури Львівської агломерації є обмежена активність впровадження електронної охорони здоров'я та телемедицини. Попри значний потенціал технологій у сфері охорони здоров'я, їх використання залишається на початкових етапах розвитку в багатьох громадах регіону. Це зумовлено низкою факторів, серед яких недостатня цифрова готовність медичних закладів, обмеженість фінансування для модернізації інфраструктури та відсутність достатньої кваліфікації медичних працівників для роботи з новими технологіями.

Електронна охорона здоров'я та телемедицина можуть значно покращити доступ до медичних послуг, зменшити навантаження на медичні установи, а також забезпечити безперервність медичного нагляду за пацієнтами, особливо в умовах обмежених ресурсів та географічної віддаленості.

Однак для успішного впровадження цих технологій необхідне комплексне вирішення проблем, що стосуються як технічної інфраструктури, так і правових аспектів.

Висновки. Завдяки агломераційному підходу з'являються можливості для ефективнішого розподілу фінансових ресурсів, забезпечення кращої матеріально-технічної бази та підвищення кваліфікації медичних працівників через організацію спільних навчальних програм. Однак, для реалізації цих перспектив необхідно вирішити низку викликів, серед яких: гармонізація інтересів різних громад, розвиток міжмуніципального партнерства та подолання адміністративних і правових бар'єрів. В умовах функціонування Львівської агломерації важливим є розроблення чіткої стратегії взаємодії між громадами, яка забезпечуватиме рівноправний доступ до медичних послуг, ефективну інтеграцію локальних систем охорони здоров'я та сталий розвиток галузі загалом. Такі форми співпраці потребують вдосконалення, зокрема у плануванні спільного використання медичних закладів, транспортування пацієнтів та координації діяльності закладів охорони здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Розвиток системи громадського здоров'я в територіальній громаді: виклики для малих громад та Програма підтримки від ULEAD. URL: <https://hromady.org/programa-pidtrimki-vid-ulead/> (дата звернення: 12.12.2024).
2. Сазонець І.Л., Зима І.Я. Визначення проблем та основних напрямів реформування системи охорони здоров'я України. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2018. № 12. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1343> (дата звернення: 12.12.2024).
3. Бойко С. Тенденції розвитку системи охорони здоров'я в умовах децентралізації. URL: <https://bit.ly/3VFfKv7> (дата звернення: 12.12.2024).
4. Успішна стратегія – здорова громада: як ефективно спланувати розвиток медичної сфери на місцях. URL: <https://bit.ly/3VAcYHm> (дата звернення: 12.12.2024).
5. Статистика Львівщини. Портал місцевої статистики Львівщини. URL: <https://stat.loda.gov.ua/profile/> (дата звернення: 12.12.2024).
6. Про затвердження переліку опорних закладів охорони здоров'я у госпітальних округах на період до 2023 року. Розпорядження КМУ від 15 січня 2020 р. № 23-р. Київ. URL: <https://bit.ly/3BEZfbr> (дата звернення: 12.12.2024).
7. Перелік погоджених закладів охорони здоров'я спроможної мережі госпітального округу Львівської області. URL: <https://bit.ly/3OShnll> (дата звернення: 12.12.2024).
8. Максимчук М.В., Кльоба С.М. Міжмуниципальне співробітництво як інструмент підвищення інклюзивності розвитку об'єднаних територіальних громад України. *Регіональна економіка*. 2019. № 2(92). С. 26–35.
9. Ігнат, О. Співробітництво територіальних громад у сфері охорони здоров'я: виклики та інноваційні інструменти в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення в Україні. *Публічне управління та місцеве самоврядування*. 2023. № 2. С. 19–26.
10. Бенювська Л. Соціальна інфраструктура територіальних громад: інтереси стейкхолдерів. *Галицький економічний вісник*. Тернопіль : ТНТУ, 2021. Том 69. № 2. С. 14–23.
11. Комплексна програма підтримки галузі охорони здоров'я Львівської області на 2021–2025 роки. URL: <https://bit.ly/3OStkYj> (дата звернення: 12.12.2024).

References:

1. Rozvytok systemy hromads'koho zdorov'ya v terytorial'niy hromadi: vyklyky dlya malykh hromad ta Prohrama pidtrymky vid ULEAD. [Development of the public health system in a territorial community: challenges for small communities and the ULEAD Support Program] Available at: <https://hromady.org/programa-pidtrimki-vid-ulead/> (in Ukrainian)
2. Sazonets' I. L., Zyma I. Ya. (2018) Vyznachennya problem ta osnovnykh napryamiv reformuvannya systemy okhorony zdorov'ya Ukrainy [Identification of problems and main directions of reforming the health care system of Ukraine] Available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1343> (in Ukrainian)
3. Boyko S. Tendentsiyi rozvytku systemy okhorony zdorov'ya v umovakh detsentralizatsiyi. [Trends in the development of the health care system in conditions of decentralization] Available at: <https://bit.ly/3VFfKv7> (in Ukrainian)
4. Uspishna stratehiya – zdorova hromada: yak efektyvno splanuvaty rozvytok medychnoyi sfery na mistyakh. [Successful strategy – healthy community: how to effectively plan the development of the medical sector in the localities] Available at: <https://bit.ly/3VAcYHm> (in Ukrainian)
5. Statystyka L'vivshchyny. [Statistics of the Lviv region] Portal mistsevoyi statystyky L'vivshchyny. Available at: <https://stat.loda.gov.ua/profile/> (in Ukrainian)
6. Pro zatverdzhennya pereliku opornykh zakladiv okhorony zdorov'ya u hospital'nykh okruhakh na period do 2023 roku. [On approval of the list of supporting healthcare institutions in hospital districts for the period until 2023] Rozporyadzhennya KМУ vid 15 sichnya 2020 r. No. 23-r. Kyiv. Available at: <https://bit.ly/3BEZfbr> (in Ukrainian)
7. Perelik pohodzhennykh zakladiv okhorony zdorov'ya spromozhnoyi merezhi hospital'noho okruhu L'vivskoyi oblasti. [List of approved healthcare institutions of a capable network of the hospital district of Lviv region] Available at: <https://bit.ly/3OShnll> (in Ukrainian)
8. Maksymchuk M. V., Kloba S. M. (2019) Mizhmunitsypal'ne spivrobitnytstvo yak instrument pidvyshchennya inklyuzyvnosti rozvytku ob'yednanykh terytorial'nykh hromad Ukrainy [Intermunicipal cooperation as a tool for increasing the inclusiveness of the development of united territorial communities of Ukraine]. *Rehional'na ekonomika – Regional Economy*, vol. 2(92). pp. 26–35.
9. Ihnat, O. (2023) Spivrobitnytstvo terytorial'nykh hromad u sferi okhorony zdorov'ya: vyklyky ta innovatsiyi instrumenty v umovakh voyennoho stanu ta povoyennoho vidnovlennya v Ukraini [Cooperation of territorial communities in the field of health care: challenges and innovative tools in the conditions of martial law and post-war recovery in Ukraine]. *Publichne upravlinnya ta mistseve samovryaduvannya – Public administration and local self-government*, vol 2, pp. 19–26.
10. Benovska L. (2021) Sotsial'na infrastruktura terytorial'nykh hromad: interesy steykholderiv [Social infrastructure of territorial communities: interests of stakeholders] *Halyts'kyy ekonomichnyy visnyk – Galician Economic Bulletin*, vol. 2. pp. 14–23.
11. Kompleksna prohrama pidtrymky haluzi okhorony zdorov'ya L'vivskoyi oblasti na 2021–2025 roky. [Comprehensive program to support the healthcare sector of Lviv region for 2021–2025] Available at: <https://bit.ly/3OStkYj> (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 13.12.2024